

1864 in monte della Croce (Pleckenalpe) in latere quod ad Italiam vergit ad viam antiquam (quae fuit ad sinistram venienti ex Italia viae eius quae nunc est) centum fere passibus sub summo monte titulus extat in ipsa rupe incisus, evanidus admodum, ut litterarum vestigia satis explicare non potuerim, licet examinarim diligenter et scalis admotis et clara luce.

RESPECTVS T K/L
 I/ XR // IO P P V E C I /
 GAL I / I L L Y R S E R · V I I
 . . . C
 5 / E R I N
 P E R / O N / I
 P E R I C L I T A / I A
 T A M · T
 / E X T I D

V. 1 τ post s certa est; sequens littera videbatur esse κ, et η pro ea vix admittenda; denique litterae AL satis certae. — 2 in. i certa est, sequens vero ambigua, utrum x fuerit an e; septima potest fuisse o vel c. — 9 extrema littera fuit aut d aut o.

Respectus T. Kal c(onductoris) p(ortoriorum?) p(ublicorum) vec[ti]gali[s] Illyr(ici) ser(vus) vil(icus)
 Contuli. Primus, qui descripsit, parochus est Io. Bapt. Hyacinthus de Riva († 1752), cui acceptam referunt et Bertoli in antiq. Aquil. ms. n. 708 et Grassi in Carnia (1782) p. 11; quamquam utrumque exemplum satis differt. Ex Grassio repetivit Filiasi *mem. de Veneti* ed. 1 (1796) 2, 246, ed. 2 1, 456, addens Cortenovium et Asquinium tempore impeditos hanc describere non potuisse. Cortenovius tamen in codice suo p. 52. 53 habet duo exempla, quorum alterum Bertolianum est, alterum ex lapide certe emendatum. Habet item Asquinius *Forogiulio* p. 54, testatus se vidisse a. 1782 cum Cortenovio. Descripserunt deinde Siauue, qui item edidit in eph. *Moniteur universel* 26 Febr. 1809 et *sugli ultimi scavi di Zuglio* (Veronae 1812) p. 3; Ankershofen 1 adn. p. 38, qui vidit 30 Aug. 1834; Iabornegg *Archiv für Kärnten* 1849, 53; Cumano a. 1857 qui mihi dedit; Steiner 4061 a prioribus; M. . . . in Carinthia 1858, 67. — Subieci sex potiora exempla cum propter interpolationes, maxime Asquinianas, tum propterea quod Siauavianum (quod lapidem examinanti mihi vellem ad manus fuisset) diligentissime factum eoque tempore, quo scriptura paullo plenior etiamtum erat, certe dignum est quod expendatur. Recentiora autem Ankershofeni Iaborneggi Cumani propriam utilitatem nullam habent itaque ea omisi.

Bertoli:	Grassi:	Cortenovis:	Siauue:	Asquini:	Anon. in Carinth. 1858:
CES FECIT . . . L	/ICES FECIT ///L///	RESPECTV · DIVI	RESPECTVS · T · IVL	RESPECTV col · IVL	RESPECTVETHS ·
III VIROS	/// III VIROS	CAESARIS III VIROS	PER // ICII · P · VECTI	KAR VECTI	N · R · ICHNIVECP ·
CALEND · R · SEP . . .	GALLI /// LIBER SERVI //	GAL C LIB ET SERV	GAL · S · ILLYR · SER · VIL	GAL SER · VII	GALLI · R · SERV ·
5 SI IN	///////	//// E // // // //	STAT · CV // IEM // //	STAT · r. p. iuLIENS
ER MONT	/// REN	//// PERENNIS	/// GRIN // // // RIN ALPIN
PERICLITAN	BENEFICEN ///	// ERENN // //	PER / ONT // // //	. . E . . mONTem alpin	PER
VIAM SEMP	PERICLITAN ///	PERICLITANTE // //	RICLITABANT //	PERICLITANte pop	RICLITA VN
.	VIAM STABI ///	VIAM STABILEM	Γ AM STABI ///	VIAM · STABilem	TAM ST
.	///////	///////	EXERCITV · IN ///	SEXTO

Horum titulorum aliquam notitiam habuerunt iam qui his rebus operam dederunt saeculo XV. Nam Marcus Antonius Coccius Sabellicus in commentario de vetustate Aquileiensis patriae (fol. A. VII' cf. B. VIII' ed. principis s. l. et a.) scripto c. a. 1482 haec habet: 'In monte Crucis praerupta rupe occurrit cum calle angustissimo militari opere munito, ut ex vetusto epigrammate praecipiti saxo sculpto, sed magna ex parte ob vetustatem abolito datur intelligi. Eius principium eiusmodi est: C · IVLIVS · CAESAR; reliqua tum loci asperitate tum vetustate, ut dixi, legi nequeunt. Secutus Io. Candidus (comm. Aquil. 1521 f. 1) 'Montis Crucis', inquit, 'a Iulio Caesare accessibilis via facta, idque ex anti-quissimis litteris medio ferme montis ascensu praecipiti saxo excisis constat, [item] ex Iulia modo Zulii. Verba sunt: C · IVLIVS · CAES · VIAM · INVIAM · SOLERT · S · ET · IMPENDIO · ROTAB · REDD'. Posteriores pendent ex Candido omnes; habent autem inter alios hanc confictam inscriptionem Tacuinus 1525 f. 76 (inde Grut. 149, 1); Lazius r. r. p. 1209 (qui pro ROTAB · dedit NOTAM); Ligorius ms. Taur. 8; Valvasoni *descr. della Carnia* ms. 1565 sic: 'Si vede ancora nel sasso della montagna [Montis Crucis] il seguente epitaffio di lettere sesquipedali: C · IVL · CAESAR · VIAM · INVIAM · ROTABILEM · REDD, ed alle radici del detto monte ve n' è un altro, e 'l terzo nella sommità; li quali per esser guasti dall' antichità non si possono leggere altrimenti'; Pinelli c. a. 1580 cod. Ambros. R 125 sup.; Ermacora in antiquit. Carniae scriptis post a. 1584 p. 25 ed. Ital. (in ms. ego non observavi), ubi sic refertur: IVLIVS · CAESAR HANC · VIAM · INVIAM · ROTABILEM · FECIT, vel, ut ex schedis Ermacorae refert Grassius (Carnia p. 10): C · IVL · CAES · VIAM · HANC · ROT · S; Henr. Palladius de reb. Foro iul. p. 71; Morocuti ms. 1712, qui addit se ipsum vidisse in monte Crucis alterum titu-

lum incipientem a verbo MVNIFICENTIA et tertium evanidum; Muchar Nor. Rom. 1, 250, qui dicit descriptam esse ab episcopo Linzensi Hohenwarth (inde Orelli 583); Kandler in Istria 1849, 81 ex relatione Rovis negotiantis Mautheniensis (inde per Seidlium Henzen in add. ad Orell. l. c.). — Discedit ab his Pigafetta in relatione ms. d. 10 Febr. 1580 (cod. Ambros. R. 125 sup.) f. 6: *A mezo il monte [della Croce] in salendo su la via alla destra in loco detto il mercato vecchio è un sasso grande, in uno quadro del quale sono intagliate lettere Longobarde che non si possono intendere e cominciano così MVMERENIRADAVCOVE [id est n. 1862] et sono molte lettere: alcuni dicono essere in lingua Hunghera . . . Nella sommità di detto monte et in certo sito, ove s'alza un cingio ben grande, sono in lui scolpije fra quattro linee, che formano un piccolo quadrato lungo cavato poco adentro in quel sasso, alcune lettere latine . . . dal tempo . . . consumate. Le prime lettere si vegono tanto che si può leggere PET e poi di sotto ROT [n. 1864]. Questo è quanto ho potuto comprendere . . . Ben affermo non esservi segni di lettere, che esprimono C · IVLIVS · CAESAR, si come dicono il Candido di Udine ed altri letterati del Friuli. — Praeterea Lirutius in schedis ms., quas vidi Utinae apud Pironam, item similiter Eckhelius ms. 8, 15 (ubi praescribitur 'in Pecten inter Paulucs et Mautern') haec habent, quae ipse Lirutius damnat, data Lirutio a duobus fratribus monasterii servorum S. M. de Licau tamquam descripta a. 1745 (nam Eckhelius auctorem non enuntiat): IVLIVS CESAR ETERNA PIORVM MEMORIA CVM POPVLO ROMANO ET IVNIO BRVTO TRIVMVIRO ROMANO HANC VIAM ANNO CIO DEMONSTRAVIT OPERISQVE PARATVS SEMITAM VNANIMES OMNES AVGVSTAM EXPLICVIT, in quibus aegri somniis quaedam apparent desumpta ex n. 1863.*